

Mark- och miljööverdomstolen
Svea hovrätt
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

Mål nr P 9935-14

AB Fortum Värme /./. Stockholms kommun angående detaljplan för fastigheten Mårtensdal 6 m.m. i Stockholm

Stockholms kommun (staden) har förelagts att svara på överklagandet. Staden får efter medgivet anstånd anföra följande.

Stadens inställning

Staden bestrider överklagandena och hemställer att Mark- och miljööverdomstolen lämnar överklagandet utan bifall. Enligt stadens mening har länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen gjort en riktig bedömning.

Staden anser att kommunfullmäktiges beslut den 7 april 2014 att anta detaljplan 2012-02448 för fastigheten Mårtensdal 6 m.m. är riktigt och att ett genomförande av detaljplanen inte medför någon betydande olägenhet för AB Fortum Värme. Det saknas därför skäl för att upphäva beslutet att anta den aktuella detaljplanen.

I första hand yrkar staden att Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet och fastställer stadens beslut att anta detaljplanen.

I andra hand medger staden att Mark- och miljööverdomstolen får ändra detaljplanen så att en planbestämmelse om högsta tillåtna byggnadshöjd ändras från + 121,0 till + 108,0 över nollplanet.

Påverkan på luftkvaliteten av utsläpp från Hammarbyverket

I planarbetet har staden bedömt att det höga kontorshuset inte kommer att påverkas av utsläpp från skorstenen i Hammarbyverket på sådant sätt att det är av någon betydelse. Bedömningen grundas bland annat på en utredning om luftkvalitet, *PM Bedömning av luftkvalitet* SLB analys 2012-08-10, nedan SLB-analysen, som ingår i underlaget för detaljplanen. Slutsatsen av utredningen

har även redovisats i planbeskrivningen i ett avsnitt om planförslagens miljökonsekvenser. I utredningen har påverkan på kontorshuset beräknats enligt två alternativ, med och utan rök-gaskondensering.

Med stöd av denna utredning om luftkvaliteten har byggnadshöjden reglerats till högst +121,0 meter över nollplanen, vilket innebär en anpassning så att byggnadens översta våning ligger lägre än det luftskikt där utsläppen kan medföra någon hälsorisk. I planbeskrivningens redovisning av detaljplanens konsekvenser har utredningens resultat sammanfattats:

Luftkvalitén gällande kvävedioxid (NO₂) har undersökts för hög-huset med hänsyn till Hammarbyverkets utsläpp från skorstenen, vilket visar att miljökvalitetsnormer inte överskrids för föreslaget höghus. Först på höjder över +120 meter över nollnivån finns risk att rök (med rök-gaskondensering på Hammarbyverkets skorsten) drar in över platsen. ... Därmed riskerar inte den översta våningen att nås av rökplymen. (Planbeskrivningen sid 36).

Bedömning av hälsorisk

Den rökplym som genereras från skorstenen vid Hammarbyverket består i huvudsak av vattenånga med ett mindre inslag av förbränningsgaser från två biooljeeldade hetvattenpannor, som främst används under den kalla delen av året. Rökgaserna renas innan de släpps ut. Utsläppen till luft gäller främst kvävedioxider, svaveldioxider, kolmonoxid och stoft. Utsläppen mäts kontinuerligt vid Hammarbyverket. Den hälsorisk som rökplymen kan ge upphov till är kopplad till om gränsvärdet för miljökvalitetsnormen för NO₂ (kvävedioxider) riskerar att överskridas. Enligt SLB-analysen finns ingen sådan risk.

I utredningen redovisas den beräknade totala halten av kvävedioxid i samband med eldning av naturgas och olja i Hammarbyverket vid det höga kontorshuset på olika höjd över marken. Det sker i två diagram, figur 4-5, sid 4-5 i SLB-analysen.

Det mest ogynnsamma fallet för det höga kontorshuset uppstår vid rök-gaskondensering. På 120 meters höjd över marken beräknas halten kvävedioxid då ligga inom ett intervall mellan ca 30-85 mikrogram/m³. På 130 meters höjd över marken beräknas halten ligga mellan ca 30-95 mikrogram/m³. Intervallet anger ett osäkerhetsintervall. Miljökvalitetsnormens gränsvärde som inte får överskridas är 90 mikrogram/m³. Med hänsyn till att byggnad-

den blir lägre än den höjd där utredningens beräknade halter tangerar miljökvalitetsnormens gränsvärde och eftersom ingen vistas på utsidan av den höga kontorsbyggnaden har staden bedömt att omständigheterna visar att planförslaget inte medför någon hälso-risk med avseende på luftkvalitet.

Bedömningen av olägenhet i form av lukt eller synlig plym

Staden har inte bedömt att en eventuell påverkan av rökgasplymen från skorstenen vid Hammarbyverket innebär någon betydande olägenhet för de som vistas i kontorshuset. Bedömningen grundas på ventilationsintagens placering på lägre höjd (ca +96 meter över nollplanet) och att byggnaden inte får öppningsbara fönster. Det innebär att inverkan av plymen enbart blir visuell och att den varken påverkar inomhusmiljön genom luktstörningar eller medför någon annan olägenhet för människors hälsa. I bedömningen har även beaktats att planen avser ett kontorshus och inte bostäder, samt att den visuella påverkan, om den inträffar, enbart omfattar ett begränsat antal timmar per år och i huvudsak enbart några våningar högst upp.

I detaljplanen regleras delvis tilluftsintag där så är befogat utifrån hälsa och säkerhet som påvisas i riskutredning 2013-08-23. Detta gäller risker från kringliggande vägar på marknivå. För den högre byggnaden kommer ventilationsintagen för tilluft placeras på nivå ca +96 meter över nollplanet, d.v.s. över höjder där luftkvaliteten påverkas av vägar och under beräknad nivå för rökplym från Hammarbyverket. Med hänsyn till utsläppen från Hammarbyverket kommer dessutom dessa vändas bort från Hammarbyverket och ha ett intag mot sydväst, vilket ytterligare är en försäkran mot att det inte ska finnas någon risk att lukt från Hammarbyverket ska komma in i huset.

Den högre kontorsbyggnaden är avsedd att byggas utan öppningsbara fönster, med hänsyn till säkerhet och ett väl fungerande ventilationssystem. Det innebär att plymen inte påverkar inomhusluften i byggnaden. Fortums synpunkter vid granskningen, att det finns en risk att stråk av luktande ventilationsgaser kan träffa kontorshuset, har av samma skäl bedömts vara en omständighet som inte kan medföra obehag eller olägenhet för människor som vistas i byggnaden. Fortums farhåga att byggnadens utförande kan bli så otätt att rök och lukt kan tränga in genom konstruktionen är obefogad.

Staden har valt att inte reglera fasta fönster i detaljplanen, eftersom det är fråga om ett standardutförande för kontorsbyggnader. Det vore onödigt och olämpligt att reglera standarddetaljer, med hänsyn till bestämmelsen i 4 kap. 32 § plan- och bygglagen (2010:900), nedan PBL, om att en detaljplan inte får vara mer detaljerad än som behövs med hänsyn till planens syfte.

Bedömningen av olägenhet av buller

Staden har inte bedömt att det finns någon risk för olägenhet på grund av buller och att den gjorda bullerutredningen inte behöver kompletteras.

Orsaken till detta är att planens syfte avser kontors- och verksamhetslokaler, en transformatorstation samt en idrottshall (skatehall). Det är sådana lokaler som ofta planeras som bullerskydd för t.ex. bostäder, eftersom de utan hinder kan ligga nära bullerande trafikleder eller industriell verksamhet. Att bullret i lokalerna inomhus inte överstiger vad som är lämpligt regleras genom föreskrifter och vägledningar från bl.a. Arbetsmiljöverket, Socialstyrelsen och Naturvårdsverket samt Boverkets byggregler. Byggnaders konstruktion med avseende på inträngande buller kontrolleras enligt plan- och bygglagen inte i planbeskedet utan senare, efter bygglov men innan staden meddelar startbesked.

SLB-analys utredning 2007

Fortum har hänvisat till en tidigare utredning från 2007 som utförts av SLB-analys. Utredningen avsåg ett annat ärende, en då pågående detaljplanering för en 30 våningar hög byggnad nära Hammarbyverket. Utredningen gällde då ett bostadshus och inte kontor. I utredningen dras samma slutsats som i den nu aktuella planen, att miljö kvalitetsnormens gränsvärde för NO₂ överskrids på höjder över 130 meter.

För olägenheter i form av lukt eller synlig plym konstateras att det finns risk för att någon del av plymen från Hammarbyverket träffar byggnaden. På 100 meters höjd beräknades det kunna inträffa ca 12-14% av alla timmar på ett normalår. I utredningen redovisades ingen slutsats huruvida en sådan påverkan kan innebära en olägenhet för personer i bostadshuset: *"För denna typ av beräkningar saknas bedömningsgrunder för vad som kan räknas som olägenhet."* (SLB-analys utredning LVF 2007:33 *Mårtensdal Höga huset. Inverkan på luftkvaliteten av utsläpp från Hammarbyverket*, sid 16)

Behovet av miljökonsekvensbeskrivning

Förslagets konsekvenser för miljön har redovisats utförligt i planbeskrivningen sid 29-43. Åtgärderna bedöms inte medföra någon väsentlig påverkan på miljö, kulturarv eller människors hälsa och berör inte något område med särskild skyddsstatus.

Enligt stadens bedömning (planbeskrivningen sid 29) finns inget skäl att anta att detaljplanens genomförande kan medföra sådan betydande miljöpåverkan att en miljöbedömning och en miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalkens regler ska göras. Bedömningen grundas på de kriterier som anges i förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar. Staden anser inte att det föreligger någon tveksamhet om graden av miljöpåverkan som kan förväntas. Någon skyldighet att utföra en miljöbedömning som avses i 6 kap. 11 § miljöbalken eller en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. 12 § miljöbalken.

Det kan noteras att såväl länsstyrelsen som mark- och miljödomstolen ansåg att stadens bedömning av att ett genomförande av detaljplanen inte medför en sådan betydande miljöpåverkan att det förelåg skyldighet att upprätta en miljökonsekvensbeskrivning.

Bedömning av olägenheter för Fortum

Staden anser att skälig hänsyn har tagits till Fortums intressen vid utformningen av detaljplanen. Fortums önskemål att sänka byggnadens höjd har beaktats i planarbetet men inte tillgodosetts av följande skäl. Enligt stadens bedömning medför planen ingen risk för olägenheter av någon betydelse, vilka skulle kunna drabba Fortum genom försämrade möjligheter att bedriva och utveckla verksamheten, skärpta miljövillkor, nya krav eller inskränkningar eller liknande. Den eventuella påverkan av rök från skorstenen vid Hammarbyverket ett begränsat antal dagar per år innebär ingen sådan störning, som medför försämrad inomhusmiljö, olägenhet eller hälsofara för de som vistas i det höga kontorshuset, och bedöms därför inte kunna leda till ändrade förutsättningar för verksamheten. Därmed anser staden att erforderlig hänsyn tagits till verksamheten vid Hammarbyverket och övriga omständigheter på platsen.

För det fall Fortum avser att söka tillstånd för en annan eller en ändrad verksamhet än den som bedrivs idag så är det förutsättningar som gäller vid den tidpunkten som ska prövas. Det finns

dock inte anledning att bedöma denna detaljplan utifrån en hypotetisk ansökan vars innehåll det endast går att spekulera kring.

Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR)

Fortum hänvisar till EKMR och anger att domstolarna vid sin prövning är skyldiga att tillämpa den. Detta stämmer men Fortum har vare sig visat att prövningen i tidigare instanser har brustit i denna del eller att antagandet av detaljplanen på något sätt kränker egendomsskyddet. Staden anser att detaljplanen inte på något sätt inskränker Fortums möjlighet att bedriva sin verksamhet eller att nyttja sin fastighet.

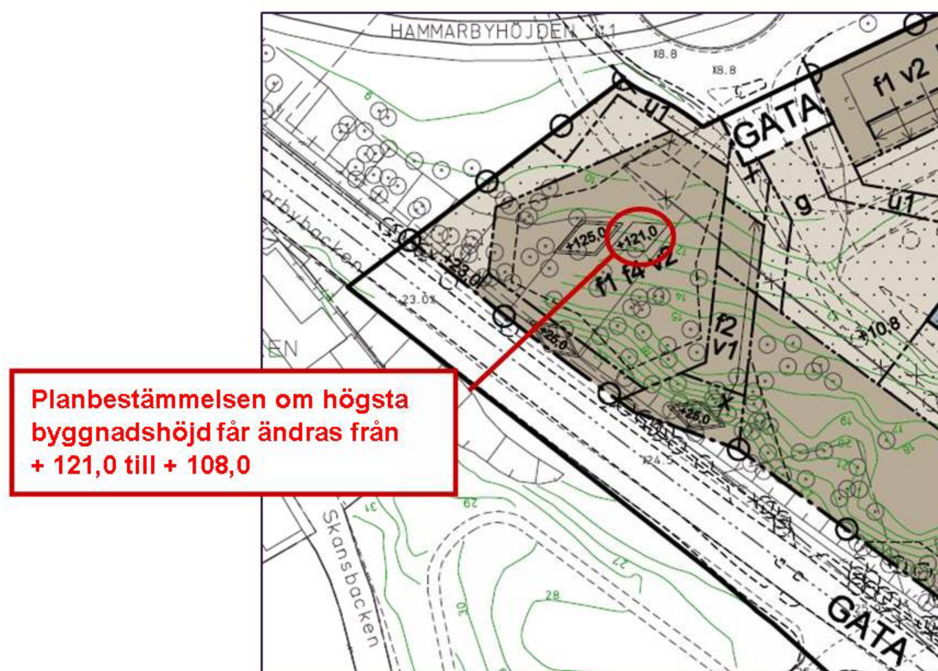
Stadens bedömning är att den tillkommande bebyggelsen inte kommer att utsättas för en risk för olägenheter av någon betydelse och att därmed Fortums verksamhet inte påverkas. Det är först om denna bedömning skulle visa sig vara felaktig som Fortums resonemang i denna del får betydelse.

Stadens yrkanden

Staden yrkar i första hand att Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet och fastställer detaljplanen i dess helhet.

I andra hand medger staden, med stöd av 13 kap. 17 § PBL, att domstolen får ändra kommunens antagandebeslut genom att ändra planbestämmelsen om det höga kontorshusets högsta tillåtna byggnadshöjd över nollplanet. Då staden inte kan riskera att hela planen upphävs medger staden för säkerhets skull i andra hand att ändra denna planbestämmelse på nedan angivna sätt.

Bestämmelsen anges i plankartans övre vänstra del med en romb med + och inskriven sifferuppgift om tillåten byggnadshöjd. Bestämmelsen får ändras från + 121,0 meter över nollplanet till + 108,0 meter över nollplanet, se bifogad illustration nedan.

Ändringen innebär att det höga kontorshuset byggnadshöjd sänks så att den motsvarar skorstenens höjd vid Hammarbyverket, i enlighet med önskemål från Fortum. Totalhöjden, som inkluderar master och tekniska anordningar m.m., ändras inte.

Staden bedömer, efter överläggning med berörd fastighetsägare och byggherre, att detaljplanen kan genomföras i övrigt, utan hinder av att den medgivna ändringen beslutas.

Stadsledningskontoret
Juridiska avdelningen

Hantverkargatan 3 A, 2 tr.
105 35 Stockholm
Telefon 08-508 29 940
Växel 08-508 29 000
mattias.sandberg@stockholm.se
stockholm.se